

LEVSTIKOVE NAGRADE IN JUBILEJ ZALOŽBE MLADINSKA KNJIGA

Levstikove nagrade Mladinska knjiga podeljuje od leta 1949, od leta 1989 bienalno.

Ob petdeseti obletnici prve podelitve (1999) je Mladinska knjiga uvedla še nagrado za življenjsko delo, ki so jo do letošnjega leta prejeli: Kristina Brenkova, Marlenka Stupica, Kajetan Kovič, Ančka Gošnik Godec, Tone Pavček, Marjanca Jemec Božič, Dane Zajc, Jelka Reichman, Niko Grafenauer, Marjan Manček, Polonca Kovač, Matjaž Schmidt, Svetlana Makarovič, Kostja Gatnik, Neža Maurer, Danijel Demšar.

Seznam vseh dosedanjih Levstikovih nagrajencev je dostopen na spletnem naslovu: http://www.mladinska.com/knjige/knjizne_nagrade/levstikove__nagrade.

Tokratna podelitev Levstikovih nagrad je bila 10. junija ob 19. uri na Ljubljanskem gradu. Zaradi več pomembnih jubilejev Založbe Mladinska knjiga objavljamo tudi uvodni nagovor predsednika uprave **Petra Tomšiča**:

Gospe in gospodje, dragi prijatelji, sodelavci in nagrajenci, spoštovani in cenjeni gostje!

Prisrčno pozdravljeni in dobrodošli na slovesni podelitvi Levstikovih nagrad 2015, ki ima letos še poseben pečat – sovpada namreč z nizom pomembnih jubilejev naše hiše: 70-letnico Mladinske knjige, Cankarjeve založbe in otroške revije Ciciban, 50-letnico Trubarjevega antikvariata, pa tudi znameniti literarni junak maček Muri že vstopa v zrelo štirideseta leta ...

Nocoj ste z nami številni sodelavci in avtorji – pisatelji, pesniki in ilustratorji, pa uredniki, prevajalci, lektorji, oblikovalci, knjigarji, tržniki, sodelavci v podpornih službah ter ostali, ki ste pomembno sooblikovali in gradili to našo desetletja dolgo in uspešno skupno pot. Mnogih danes žal ni več med nami in nanje se v teh trenutkih spominjamo s posebno hvaležnostjo.

Vse te vidne in nevidne sledi, ki ste in so jih pustile številne generacije izjemnih posameznikov v slovenski knjižni, kulturni in s tem narodovi krajini, ostajajo trajne in zapisane v genom naroda. Postale so del naše identitete. V tem je vrednost in moč našega poslanstva ter vir navdiha za bodočnost.

Mladinska knjiga je že od samega začetka – ustanovljena je bila na Petrovo 1945. leta – zavezana predvsem otroški in mladinski literaturi. Prva knjižica »Ciciban čita« je v ustanovnem letu izšla v za takratne razmere neverjetnih 50.000 izvodih, že v prvem letu pa so mlade razveselili kar trije mesečniki – Ciciban, Pionir in Mladina. V svojem razvojnem loku je založba uspešno nadgrajevala svoj knjižni program tudi z deli iz domače in svetovne knjižne zakladnice za odrasle ter z izvirnimi in koprodukcijskimi deli s področij enciklopedike, priročništva, izobraževanja in revij. V tem času so nastale imenitne knjižne zbirke – Sinji galeb (1952), Čebelica (1953), Kondor (1956), Velike slikanice (1967), Odisej (1974), Lirika (1970), Nova slovenska knjiga (1971), Premiki (1992) in druge. Njihovo odličnost potrjujejo številne generacije bralcev, ki so jim ostale zveste vse do današnjih dni.

Mladinska knjiga je v sedmih desetletjih svojega obstoja izdala čez 25.500 različnih naslovov knjig in publikacij v skupni nakladi 117 milijonov izvodov in preko kompleksnega trženjskega spleta in različnih prodajnih poti doma in v tujini neposredno nagovarja okoli 2 milijona bralcev, posredno, preko lastne in drugih knjigotrških in trgovskih mrež ter internetne prodaje pa je ta številka še veliko večja.

Založba se v razvojnem smislu intenzivno prilagaja novim trendom na področju bralne kulture in izobraževanja ter spremembam v ciljnih tržnih segmentih, povezanih zlasti z vedno bolj agresivnimi e-mediji in njihovo vseprisotnostjo, čeprav raziskave kažejo, da se osnovni principi uspešnega delovanja v založniški dejavnosti le ne spreminjajo tako hitro in da usoda knjige zaenkrat še ni ogrožena.

Če je bilo prvobitno poslanstvo Mladinske knjige povezano predvsem z otroško in mladinsko literaturo, pa je bila Cankarjeva založba od samega začetka usmerjena v literarni svet odraslih. Bila je prva založba prevodnega leposlovja z elitnimi zbirkami *Sto romanov*, *XX. stoletje* in *Nobelovci*. Pomembno je zaznamovala tudi družbeno angažiran revijalni prostor, saj je bila prva založnica *Nove revije*. Uveljavila se je z leksikalnimi izdajami, kot je na primer *Sova*, *slovarji* – lani je izšel obsežen *Slovar slovenskega knjižnega jezika* – ter z monografijami. Danes skrbno izbran in kakovosten program te založbe izdajamo v zbirkah *Moderni klasiki*, *Najst*, *S poti*, *Poezija*, *Čas misli* in *Bralno znamenje*.

V vseh teh letih so se v naših založbah rodile številne uspešnice – knjige, ki so tako rekoč ponarodele. Tako je Finžgarjev zgodovinski roman *Pod svobodnim soncem* izšel v skoraj 200.000 izvodih, *Vorančeve Solzice* v 180.000 izvodih, podobno skupno naklado je doživel *Atlas Slovenije*, naš letošnji slavjenec *Maček Muri* pa je bil natisnjen v 155.000 izvodih. Rekordno naklado preko 240.000 izvodov pa je do danes dosegel *Levstikov Martin Krpan* z legendarnimi ilustracijami *Toneta Kralja* iz leta 1954. To knjigo smo ob letošnji sedemdesetletnici uvrstili med izbrane jubilejne izdaje in je kot naše darilo in spomin na današnji dogodek namenjena tudi vsem vam, spoštovani gostje.

Seveda na tem mestu nimamo časa, da bi naštetli vse knjižne bisere, ki se po številu prodanih izvodov niso uvrstili v najožji vrh. Vsekakor pa gre za zavidljivo število ustvarjalnih presežkov s trajno vrednostjo, pri čemer imajo posebno in častno mesto knjige slovenskih avtorjev in ilustratorjev.

Te dosežke je treba vedno s ponosom izpostaviti in jim dati javno priznanje. *Levstikove nagrade založbe Mladinska knjiga* so bile prve založniške nagrade v povojnem obdobju in so bile leta 1949 ustanovljene predvsem z namenom, da bi spodbujale k ustvarjanju za mlade bralce. O njenem pomenu in vrednosti je pokojni pisatelj in glavni urednik *Mladinske knjige* v letih 1952–1972 *Ivan Potrč* zapisal sledeče: »Vendar danes moremo povedati, kako je *Levstikova nagrada* pomagala, da je pri nas nastala izvirna in vredna otroška knjiga, da je bila takšna knjiga potem tudi nagrajevana ter da je dobivala vredno mesto v našem založniškem delu.«

Temu bi težko kaj dodali. *Levstikove nagrade* za izvirno otroško in mladinsko leposlovje ter za življenjsko delo so praznik tudi danes. V imenu založbe in vseh, ki cenimo lepoto in odličnost v izvirnem otroškem in mladinskem literarnem in likovnem ustvarjanju zato iskreno čestitam vsem dobitnicam in dobitnikom letošnjih priznanj.

Spoštovani,

V veliko veselje mi je, da lahko danes, v tem jubilejnem letu in na slavnostnem dogodku ob podelitvi *Levstikovih nagrad* govorim o *Mladinski knjigi*. *Cankarjevi založbi* in *Skupini Mladinska knjiga* predvsem skozi prizmo ustvarjalnosti in našega izvornega poslanstva. V tem namreč vidimo moč in priložnosti za naprej. V tem smo dobri. To smo mi.

V pogovoru ob naši 60-letnici – pred desetimi leti torej – je *Drago Jančar* na vprašanje, »ali bo *Mladinska knjiga* ostala velika slovenska in malo manj velika evropska založba«, odgovoril sledeče: »Mislim, da jo še čakajo velike preizkušnje, nič ni gotovega v tem krasnem novem evropskem svetu. Po mojem bo zelo pomembno, ali bo razumela, da mora biti tesno

povezana s svojim slovenskim kulturnim okoljem, tako rekoč zakoreninjena vanj. Kdor se zanaša samo na biznis in na hitre učinke, tega zlahka odnese. To se je v evropskem svetu že velikokrat zgodilo. Jaz bi si seveda želel, da ostane velika, pomembna založniška hiša.«

Še bolj pa je zanimivo njegovo posvetilo ob našem takratnem jubileju, s katerim je z izbrano prisposodbo iz svoje knjige sklenil omenjeni pogovor: »Tako Dedalus govori Ikarju: 'Leti ... leti. Samo glej, da ne boš letel previsoko, sonce ti lahko ožge krila. In tudi prenizko ne smeš leteti, da ti jih morje ne zmoči. Če letiš previsoko, strmoglaviš. Če letiš prenizko, se potopiš.«

Desetletje je za nami. Desetletje, ki je več kot potrdilo te misli, ki ostajajo aktualne tudi za naprej.

Naj končam še z mislijo Kristine Brenkove, legendarne prve urednice naše založbe. Takole je rekla pred desetimi leti: »Mladinska knjiga je mlada kot roženkravt. Kako se je razrasla, toda kako hoče živeti v starem lončku!«

Naj torej cveti ta roženkravt še na mnoga leta in naj ne zapušča starega lončka!

LEVSTIKOVI NAGRAJENCI 2015 so: pisateljica **Svetlana Makarovič** za baladno pravljico *Mesečinska struna*, **Maja Kastelic** za ilustracije v avtorski slikanici *Deček in hiša* ter pesnik **Miroslav Košuta** in ilustrator **Zvonko Čoh** za življenjsko delo.

Utemeljitev

ŽIRIJA ZA IZBOR LEPOSLOVNEGA DELA v sestavi Maša Ogrizek, literarna kritičarka (predsednica žirije), Jože Zupan, profesor slovenskega jezika, in Irena Matko Lukan, urednica otroškega leposlovja, je nagrado namenila pisateljici SVETLANI MAKAROVIČ.

Baladno pravljico Svetlane Makarovič *Mesečinska struna* o izjemnem violinistu Tiborju lahko razumemo kot parabolo o umetnosti nasploh. Revni deček Tibor od očeta podeduje violino, ki pa ji manjka ena struna, zato iz nje ne more izvabiti lepe glasbe. Mati in sestra pričakujeta, da bo z igranjem zaslužil denar za preživetje in tako nadomestil očeta. A vsaka umetnost, ki se porodi zgolj iz eksistencialne nuje ali katerega koli drugega pragmatičnega vzgiba, je lahko le škripajoča, opotekajoča se. Manjkajoča četrta struna je najpomembnejša: navdih. Ne gre le za umetniško genialnost, za virtuoznost, ampak za človeško odprtost, ki vznikne, ko smo najbolj ranljivi.

Čarobno struno, spleteno iz najsvetlejšega luninega žarka, prezebli deček Tibor prejme na očetovem grobu, ko je že povsem obupan. Resnična umetnost je dragocen dar. Potrebuje svobodno zvezdnato nebo, ne pozlačene družbene moči, umetniških institucij in zapovedane estetike. Tibor postane izvrsten violinist in dar, prejet od lune, radostno razdaja naprej. Z lepoto glasbe gane in osrečuje ljudi. Sprva vse po vrsti, brez razlik. A sčasoma ga denar in slava, ki si ju priigra z violino, zaslepita. Umetnost zanj ni več dar(ilo), ampak orodje, s katerim ne povzdiguje le sebe, ampak začne gledati na družbeni status, razdeljevati ljudi na tiste, vredne njegove pesmi, in one, ki je domnevno niso vredni. Tibor tako presliši prošnjo ubogega muzikanta, naj mu pred smrtjo poslednjič zaigra, pred vojvodo pa poljubi tla. S tem potepta edine kriterije, ki jih priznava umetnost: dobro, lepo in resnično.

Mesečinska struna je pravljica, po Svetlanino svetla, močna, lepa in obenem neprizanesljivo ostra. Tiborjeva pohlepna mati in ošabna sestra spominjata na Pepelkino grdi sestri, Tibor pa se podobno kot Pepelka s kočijo odpelje na dvorni ples. Ko ponižno poklekne pred nogami vojvode, se čarovnija razblini in njegova violina onemi. A v nasprotju z grimmovskimi pravljičami Tibor ne dobi druge priložnosti. Če izdaš veličastni navdih, izdihne za vselej.

Svetlana Makarovič je bila rojena 1. januarja 1939 v Mariboru. Je pesnica, pisateljica, igralka, ilustratorka in šansonjerka. Leta 1968 je diplomirala na AGRFT v Ljubljani. Bila je igralka v MGL, od leta 1970 je svobodna umetnica. Ustvarila je mnogo del za otroke, mladino in odrasle. Njena mladinska besedila so postala del sodobne klasike in mladinskega kanona in imajo posebno mesto v zgodovini slovenske mladinske književnosti. Poleg poezije in proze se je uveljavila tudi v radijskih in lutkovnih igrah za otroke ter dramah za odrasle. Ima eno najobsežnejših bibliografij med Slovenci (napisala je več kot 300 knjižnih del). Piše tudi kolumne in eseje o družbenih razmerah, o vrednotah in etiki. Njeno pisanje in delovanje pomembno sooblikujeta slovenski kulturni prostor že več kot petdeset let. Njena izrazita osebna poetika temelji na tradicionalnih pesniških sredstvih; ljudsko pesništvo ji predstavlja način, kako izraziti eksistencialne stiske sodobnega človeka. V svojih prozih delih za mladino je oblikovala samosvoj slog, za katerega so značilne živali, arhetipi, motivi iz ljudskega pripovedništva, mitološki liki ... Napisala je mnogo sodobnih živalskih pravljic ter fantastičnih pripovedi. Njena poezija za otroke je izbrušena in mnoge njene pesmi so skoraj ponarodele. Nekaj njenih del, namenjenih otrokom, je bilo posnetih tudi na zvočne kasete (*Pekarna Mišmaš*, *Sapramiška*, *Čuk na palici*, *Mali kakadu*, *Sovica Oka* in druge). V njenem pravljicnem svetu se poleg pravih živali pojavljajo tudi izmišljene zverinice (npr. *Kosovirja na leteči žlici*, 1974), s čimer je ustvarila izvirno inačico sodobne živalske pravljice. Mnoge od zgodb so v njenih dramtizacijah zaživele tudi v gledališču, sama je uglasbila tudi svoje pesmi za otroke (npr. *Čuk na palici*, 1986). Z LGL je sodelovala na več načinov – pisala in uglasbila je pesmi, pisala in prirejela je besedila, snovala likovno podobo lutk in scene ter odigrala katero od vlog (njena lutkovna igra *Sapramiška* je bila uprizorjena več kot 1600 krat). Sodelovala je pri enaintridesetih predstavah; gostovala je tudi v tujini. Za svoj umetniški opus je prejela mnoge nagrade, med drugim leta 2000 Prešernovo nagrado in leta 2011 Levstikovo nagrado za življenjsko delo.

Svetlana Makarovič

Maja Kastelic

ŽIRIJA ZA IZBOR IZVIRNE ILUSTRACIJE v sestavi Miklavž Komelj, umetnostni zgodovinar, pesnik, prevajalec (predsednik), ilustratorka Suzi Bricelj in likovni urednik pri Mladinski knjigi Pavle Učakar je nagrado namenila ilustratorki MAJI KASTELIC.

Avtorska slikanica Maje Kastelic *Deček in hiša* je subtilna umetnina, ki likovno popolno in sporočilno večplastno omogoča vstop v misterij stare hiše neznanega – in vendar vsakomur, ki to slikanico odpre, znanega – mesta. Deček med vrati stare hiše na Andersenovi ulici opazi mucka, ki ga prijazno gleda – in nato od slike do slike sledi mucku skozi hišne prostore, v katerih lahko razbiramo sledi preteklosti, naslove knjig, ki vabijo k branju, reference na izročilo knjižne ilustracije in skrivnostne namige, kakršen je napis na steni v veži: »Daj priložnost usodi.« Na podstrešju deček sreča deklico, ki spušča papirnate avione, in na koncu knjige se pogled odpre v nebo nad mestom, kjer se papirnati avioni pomešajo med ptice. Toda če bi zgodbo, ki je vsebovana v tej knjigi, hoteli povedati z besedami, ki bi jo povzele zgolj na ravni medčloveških odnosov, bi ji vzeli skrivnostno napetost, ki je dosežena s čisto likovnimi sredstvi. V tej knjigi lahko prepoznavamo veliko ljubezen do detajlov, toda tisto, kar ustvarja največjo napetost, ni narativnost, ampak sledenje čisti svetlobi. Očarljivost te knjige, ki z romantičnim »magičnim realizmom« evocira lepoto minulih časov, presega vsako nostalgичnost in dobiva metafizično dimenzijo, vzpenjanje proti vrhu skrivnostne hiše pa postaja metafora vzpona duše. Obenem ta čudovito lepa in s precizno inteligenco zasnovana knjiga nevsiljivo pripoveduje o imaginaciji, ki ni pobeg pred realnostjo, ampak sila, ki oblikuje in preoblikuje realnost.

Maja Kastelic je bila rojena 25. septembra 1981 v Novem mestu. Diplomirala je iz slikarstva na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, znanstveni magisterij pa je opravila iz filozofije in teorije vizualne kulture na Fakulteti za humanistične študije v Kopru. Kot slikarka in ilustratorka je samozaposlena v kulturi, je avtorica brezbesedne slikanice *Deček in hiša*, teoretičnega dela o statusu umetnika (Pravi umetnik, Inštitut ALUO, Ljubljana 2010) in več samostojnih slikarskih razstav ter soavtorica *Pojmovnika slovenske umetnosti* (Študentska založba, 2009) ter več skupinskih razstav.

Maja Kastelic je umetnica, ki je s knjižno ilustracijo odkrila način, kako spojiti dve svoji veliki ljubezni – besedilo in risbo. Leta 2012 je dobila priznanje Hinka Smrekarja za prve ilustracije o dečku in hiši, leta 2014 je za ilustracije iz knjige *Deček in hiša* prejela še plaketo Hinka Smrekarja.

ŽIRIJA ZA ŽIVLJENJSKO DELO v sestavi Bojan Švigelj, glavni urednik (predsednik komisije), Andrej Ilc, vodja uredništva za leposlovje, Pavle Učakar, likovni urednik, in Irena Matko Lukan, urednica otroškega leposlovja, je nagradi za življenjsko delo namenila pesniku MIROSLAVU KOŠUTI in ilustratorju ZVONKU ČOHU.

Utemeljitev nagrade za življenjsko delo Miroslavu Košuti

Miroslav Košuta v svojih pesniških zbirkah za otroke upesnjuje različne prizore in dogodke iz sveta otrok in živali ter številne motive iz narave in urbanega okolja. Njegove pesmi so polne igrivosti, razposajene domišljije in očarljivosti. Napisane so v lahkotnem melodičnem ritmu, v katerem pozvnanjajo številne zvočne in besedne igre. S svojim mojstrstvom Miroslav Košuta otroke in mlade lahkotno popelje v svet poezije ter vzbuja ljubezen do slovenske besede. Njegove pesmi se igrajo in veselijo, se čudijo in sprašujejo o domu in življenju, odkrivajo mnogotere pomene in postavljajo vprašanja. So razposajene in hudomušne. Pripovedujejo o

majhnih otrocih in živalih – o miškah, mucah, zajčkah, medvedkih, ježkih, žabicah, račkah in pticah. V njih se srečamo s pravljicnimi prizori in domisljicami ter z izkušnjami iz otrokovega vsakdanjika. Miroslav Košuta se s pesmimi z lahkoto približa otroški duši, otrokovemu spoznavnemu in domišljjskemu svetu. Kot je zapisal Niko Grafenauer v knjigi *Križada*, »pa so nekatere Košutove pesmi otožne in zamišljene, ker se v njihovem ozadju stiska tiha skrb ali misel, ki se dotika usode slovenskih otrok v zamejstvu. Predvsem pa je v pesmih čutiti utrip doživetij in prigod, ki izvirajo iz pesnikovega družinskega življenja in okolja. Vse skupaj se zrašča v slikovito, radoživo in pesniško prepričljivo besedovanje o neponovljivi sproščenosti in doživljajski pristnosti slehernega otroštva. Njegove pesmi vnašajo vedrino v vse tisto, kar nas obdaja z vsakodnevnimi skrbmi in dolžnostmi, v hitenje časa, v katerem se pehamo za velikimi ali drobnimi življenjskimi cilji in potrebami, pri čemer ne znamo in ne umemo za hip zastati in se ozreti okrog sebe. Kakšna lepota! Lepota naivne prisrčnosti in zaupljivosti, ki sta znamenje odprte duše, brez katere ni resničnega otroštva.« Nekatero pesmi Miroslava Košute so zaradi živosti, prisrčnosti in priljubljenosti ponarodele, veliko pa so prispevale tudi k ohranitvi slovenske besede v zamejstvu. Besedila Miroslava Košute so del klasike slovenske književnosti za otroke: izbrušene umetnine, mogočen in trajen opus, ki nagovarja tako otroke kot odrasle.

Miroslav Košuta se je rodil pred skoraj osemdeseti leti (11. marca 1936) v Križu nad Trstom. Poznamo ga kot pesnika, pisatelja, dramatika, prevajalca, urednika, novinarja in dramaturga. Diplomiral je na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je študiral primerjalno književnost in literarno teorijo. Po diplomi se je zaposlil kot novinar in urednik kulturnih oddaj na ljubljanskem radiu. Bil je tudi med pobudniki in prvi urednik znamenite radijske oddaje *Spoznajmo svet in domovino*. Po skorajda petnajstih letih se je 1969 vrnil v Trst, kjer je bil najprej tri sezone dramaturg Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, nato je nekaj let pri Založništvu tržaškega tiska urejal revijo *Dan*, ki je bila mesečna priloga *Primorskega dnevnika*. Nato se je vrnil v Slovenijo stalno gledališče v Trstu, kjer je bil vse do upokojitve (več kot dvajset let) ravnatelj in umetniški vodja.

Njegova lirika izvira iz obmorskega in kraškega sveta, je impresionistična, mediteransko razgibana, intimistično erotična in trpko razmišljujoča o slovenstvu, nato se umirja v bolečini, srečanju s smrtjo in nostalgicnem spoznanju. Piše tudi gledališke sonete, epigrame in otroške pesmi. V dramatikah se je posvečal mladinskim igram ter radijskim igram za otroke in odrasle. Je avtor številnih kritik, esejev in radijskih komentarjev. V slovenski jezik prevaja leposlovna dela iz italijanskega in španskega jezika. Prejel je več nagrad, med njimi nagrado Prešernovega sklada leta 1978, Levstikovo nagrado leta 1988, nagrado vstajenje leta 2001 in Prešernovo nagrado 2011.

Utemeljitev nagrade za življenjsko delo Zvonku Čohu

S svetom, kot ga običajno vidimo, je nekaj narobe. Vsaj tako nam dopoveduje Zvonko Čoh. On ga vidi čisto drugače. Zanj je vse skupaj en sam hec. Njegovi junaki so utrpani, živali nič manj. Smešni so hribi in pokrajine, pa stroji in hiše, zmaji in škrtarje ali pa zaljubljeni povodni mož. A ko gledamo njegove podobe, od silnega humorja in huronskih situacij niti ne opazimo, kako natančno in odlično je vse skupaj upodobljeno. Vse je naslikano brezhibno. Izvrstno poznavanje in izvedba klasičnega slikarskega metjeja pa – nenavadno – še poudari smešnost situacij. Gore in gozdovi so pogosto naslikani v nekoliko baročni maniri. Dramatične kombinacije temnih delov z umetelnimi osvetlitvami ustvarjajo globino prizorišč, ki jo danes le še redko srečamo. Zvonko Čoh je pri slikanju smrtno resen in vesten. Včasih slika bolj ekspresionistično, drugič bolj simbolistično, a to počne prejkone, le za

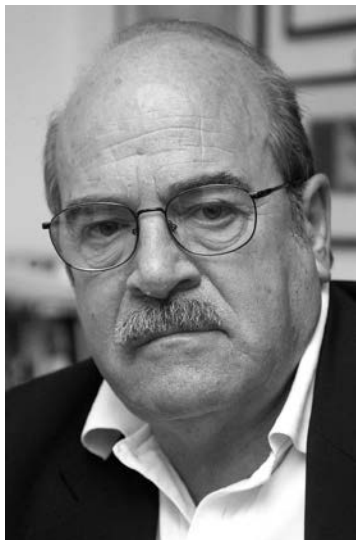
svojo dušo, kot nekakšne lastne vaje v slogu. Če kdo to opazi, je odlično, če ne, je pa tudi prav. A s to resnostjo – obrtno perfekcijo, kot sam pravi, doseže, da njegovi rahlo zmešani junaki postanejo še bolj živi in smešni.

Zvonko Čoh je pronicljiv in inteligenten videc, ki si želi zmeščati ta neznosno zateženi svet in ga narediti malce bolj prijaznega za življenje, tako odraslim kot njihovim otrokom. Ko povzroča smeh, bralcem sporoča, da se, čeprav je včasih hudo, s smehom veliko lepše živi.

Zvonko Čoh je bil rojen 7. avgusta 1956 v Celju. V Rogaški Slatini je končal osnovno šolo, v Ljubljani pa Srednjo šolo za oblikovanje. Slikarstvo je študiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je leta 1981 diplomiral. Na ljubljanski specialki je nadaljeval študij slikarstva pri profesorju Štefanu Planincu. Že v času specialke se je začel ukvarjati z risanim filmom in ilustracijo.

Ustvaril je več kratkih risanih filmov (*Poljubi mehka me radirka*, 1984, *Po-skušaj migati dvakrat*, 1986, z Milanom Eričem) in prvi slovenski celovečerni risani film *Socializacija bika* (1998, z Eričem); je tudi avtor TV-spotov in reklam. Uveljavil se je tudi kot knjižni ilustrator mladinskih, v zadnjem času pa predvsem otroških del, ki so izšle v knjižnih izdajah (približno sto) in v periodičnem tisku. Redno ustvarja za založbo Mladinska knjiga in za revije *Ciciban*, *Cicido*, *Kekec* in *Galeb*. Najraje ilustrira knjige Andreja Rozmana Roze (*Rimanice za predgospodiče*, 1993, *Mali rimski cirkus*, 2001, *Urška*, 2010). Med njegovimi znanimi ilustracijami je več izdaj *Enci benci na kamenci* (slovensko ljudsko izročilo), pa zgodb o Kekcu ter številne druge; samo za založbo Mladinska knjiga je Čoh ilustriral več kot petdeset knjig.

Za svoje delo je prejel več nagrad, med njimi zlato pero Beograda (1983), Levstikovo nagrado (1988 in 1999), leta 1995 priznanje Hinka Smrekarja in leta 2002 nagrado Hinka Smrekarja ter dve plaketi Hinka Smrekarja 2006 in 2010, leta 2003 nagrado najlepša slovenska knjiga za otroke in leta 2004 ter 2011 nagrado izvorna slovenska slikanica. Leta 2004 je bil uvrščena na Častno listo IBBY (IBBY Honour List).

Miroslav Košuta

Zvonko Čoh

Ob podelitvi nagrade za življenjsko delo je imel **Miroslav Košuta slavnostni govor**, ki se je obiskovalcev prireditve močno dotaknil, zato ga ponujamo v branje:

Spoštovani,

najprej hvala založbi za priznanje, čeprav nagrada za življenjsko delo zveni kot pika končnega poglavja, a eminentna pesnica nam nocoj dokazuje, da temu ni vedno tako. In hvala predsedniku Petru Tomšiču za vabilo, da spregovorim ob tem trojnem jubileju.

Minilo je pol stoletja in še nekajkrat po dvanajst mescev, odkar sem zbral toliko poguma in se povzpел po ozkem stopnišču v Čopovi ulici; morda stopnišče ni bilo ozko, pač pa tesnobno zaradi strahu, kako se bom znašel pred tovarišico Zorko Peršič. Čeprav sem do prve objave v Cicibanu moral zoreti še kakšno leto, naj kar tu omenim dva uredniška stebra Mladinske knjige, Kristino Brenkovo in Nika Grafenauerja, ki brez njiju ne bi bil nocoj med vami.

Kaj in kakšna je bila naša mladinska književnost še v prvih povojnih letih, pove že dejstvo, da jo je literarna zgodovina odpravila s pristavkom »piše otroške pesmi« ali »piše tudi za mladino«. Zdaj se je ta literatura prebila v ustvarjalni vrh, da je celo Društvo slovenskih pisateljev dobilo sekcijo mladinskih avtorjev. Zato sem ponosen, da sem bil med tistimi, ki smo orali ledino, ne glede na globino svoje brazde. Njiva bogato rojeva, ker so vanjo sejali skoraj vsi povojni slovenski pesniki, tudi na prozi namenjenih predelih. To seveda ni samo zasluga založbe, a lahko tvegamo trditev, da brez Mladinske knjige vsega tega ne bi bilo.

Kljub pas stiskajočemu času naj se zamislijo politika, gospodarstvo in sleherni posameznik v naši družbi o pomenu knjige in kvaliteti vanjo vloženega dela pesnikov in pisateljev, slikarjev, ilustratorjev, urednikov in tiskarjev, prodajalcev in vseh posrednikov, do mentorjev, učiteljev in profesorjev, knjižničarjev, literarnih zgodovinarjev, kritikov in novinarjev. Potrebno je, da se ta zavest zarase pod kožo nam vsem in tistim, ki knjigi režejo kruh, še posebej.

Kaj vse je od Mladinske knjige poletelo v svet, od nebogljenih čebelic do ponosnih kondorjev! Nebogljenih, a v mogočnih rojih, v tisočih in tisočih izvodov, in kondorjev, ki smo z njimi motrili svetovno književnost iz kritičnih višin. Govorim seveda o časih, ko založb ni bilo za vse prste, a ne moti me plejada novih založnikov, skrbi me število izvodov posamičnih tiskov, ki je največkrat komaj za pokušino ali za avtorjeve sorodnike in prijatelje, če jih nima preveč.

Potrebni smo založb, ki pokrivajo ves slovenskih prostor, programsko in prodajno, založb z ugledom doma in v tujini, da lahko suvereno nastopajo v svetu kot posrednice slovenske umetnosti in kulture, kot je že v preteklosti — med drugimi, a v prvi vrsti — to počela prav založba Mladinska knjiga.

Rodil sem se v senci črnega oblaka, kar me je zaznamovalo z ljubeznijo do prepovedanega jezika. Zato pa me je življenje poplačalo z renesanso prav v tem jeziku otrokom namenjene pisane besede, ponujane kot pečen kostanj v časopisnih škrnicljih, a tudi kot biseri v žlahtnih šatuljah in dragocenih tiskih velikih mojstrov.

Sedemdeset let globokih korenin, tradicije in kvalitete! Zdaj pa slišim samo o razprodajah in da se je celo zastavilo vprašanje usode Mladinske knjige. Zdaj, ko imamo svojo državo, naj nimamo več svoje založbe? Kdo pa naj iz cicibanov oblikuje državljanje? Tuj kapital ali slovenska šola in slovenska knjiga?

Slovenska, čeprav ali prav zato, ker je slovenskega vsak dan manj. Ne le knjiga v slovenskem jeziku, ampak knjiga s slovenskim srcem. Saj se kot narod nismo utemeljili z orožjem na bojnem polju, ne s podjetnostjo na gospodarskem, pač pa s kulturo, z jezikom, s poezijo!

Ampak danes je ta veseli dan: Založba z veliko začetnico je zdaj in tu, že sedemdeset let in še vedno!

Ne vidim ga, a zdi se mi, da je med nami tudi sam Primož Trubar, ponosen na svoj Abece-darium in kar mu je v stoletjih sledilo. Nismo zaman skrivali knjig celo v sodih!